DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-580-1-98

ГЕНЕЗИС КОНЦЕПЦІЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК СТАНДАРТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ДОКТРИНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Калькова Олеся Арсентівна
здобувач
Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна

Формування доброчесності як самостійної адміністративно-правової категорії відбувалося під впливом філософських, етичних і правових уявлень про належну поведінку особи та здійснення публічної влади. Походження цього поняття з морально-етичної сфери зумовлює особливості його юридичного осмислення, насамперед необхідність поєднання нормативної визначеності з аксіологічним змістом, який не піддається вичерпній правовій формалізації. Відтак дослідження доктринальних передумов становлення доброчесності дозволяє з'ясувати сутність її поступового перетворення на юридично значущий стандарт публічного управління.

У вітчизняному правовому дискурсі активне утвердження категорії доброчесності пов'язане з трансформаційними процесами після 2013–2014 років та реформуванням антикорупційного законодавства. Як зазначає В. С. Бігун, саме в цей період поняття доброчесності набуло особливого значення для української правової системи [1, с. 25]. Відповідні зміни започаткували процес її юридизації, що передбачає перехід від загальної морально-етичної вимоги до нормативно закріплених принципів, правил поведінки, правових обмежень і процедур забезпечення належного здійснення публічних повноважень. При цьому юридизація доброчесності не обмежується формальним використанням відповідного терміна в законодавстві, а передбачає наповнення його конкретним регулятивним змістом.

Історико-філософські передумови такого розвитку сформувалися задовго до виникнення сучасної системи публічної служби. Зокрема, антична філософія розглядала доброчесність крізь призму чесноти (*arete*) як необхідної умови належного громадянського життя. У вченні Аристотеля чеснота пов'язувалася з дотриманням міри між крайнощами та орієнтацією людської поведінки на благо [2, с. 428]. У римській правовій традиції подібні уявлення знайшли відображення в категорії *bona fides*, яка характеризувала добросовісність і сумлінність учасників правовідносин. Подальший розвиток відповідних цінностей відбувався під

впливом середньовічної та протестантської етичних традицій, які посилили значення особистої відповідальності, сумлінного виконання обов'язків і суспільної довіри. Таким чином, морально-філософська природа доброчесності стала основою її подальшого нормативного закріплення.

Особливості змістового наповнення доброчесності простежуються також через етимологічне тлумачення цього поняття. В українській науковій літературі наголошується на поєднанні в ньому категорій добра та чесності, які відображають спрямованість поведінки на суспільне благо, правдивість і послідовність учинків [3, с. 28]. С. В. Ківалов, досліджуючи доброчесність як принцип державної служби, пов'язував її з такими характеристиками, як сумлінність, відповідальність, дисциплінованість, гідність і відданість суспільним інтересам [4, с. 11]. Визначальним у цьому контексті є розуміння публічної служби як діяльності, спрямованої на задоволення суспільних потреб, за якого доброчесність поступово набуває значення не лише особистої моральної якості службовця, а й нормативного стандарту реалізації публічно-владних повноважень.

Попри поступове утвердження доброчесності у правовій системі України, сучасна юридична доктрина не виробила єдиного підходу до визначення її змісту. Як зазначає В. С. Бігун, чинне законодавство не містить уніфікованого визначення доброчесності, а відповідне поняття використовується у різних сферах правового регулювання, зокрема судочинстві, державній службі, науці та освіті [1, с. 27]. Така термінологічна неоднорідність пояснюється багатоаспектною природою доброчесності, яка поєднує морально-етичний, соціально-психологічний, культурний, політичний, правовий та економічний виміри. Зокрема, М. Приліпко розглядає її як соціальний інститут, функціонування якого охоплює зазначені складові [5, с. 90]. Водночас для адміністративно-правового дослідження визначальне значення має виокремлення тих характеристик доброчесності, які можуть бути нормативно закріплені, забезпечені відповідними правовими засобами та підлягати юридичному оцінюванню.

У науковій літературі сформувалися різні концептуальні підходи до розуміння доброчесності. П. О. Кириленко виокремлює ідеалістичний, етичний, нормативно-правовий і системний підходи, які відображають її розуміння відповідно як морального ідеалу, сукупності етичних принципів, нормативно визначених вимог до поведінки та комплексної багатокомпонентної категорії [6, с. 32]. У структурі доброчесності дослідник розрізняє професійно-моральний, транспарентний, правовий, особистісний, звичаєвий аспекти та аспект саморозвитку. Вони охоплюють чесність і відповідальність посадової особи, відкритість її діяльності, підзвітність, пріоритет суспільних інтересів, неприйнятність корпоративної кругової поруки та постійне професійне вдосконалення [6, с. 32]. Така

диференціація дозволяє розглядати доброчесність як комплексний стандарт службової поведінки, забезпечення якого потребує застосування взаємопов'язаних правових та організаційних інструментів.

Подібний підхід простежується у працях Н. А. Бондар та І. Ю. Гетьман, які наголошують, що доброчесність не обмежується формальним дотриманням законодавчих вимог, а передбачає наявність стійких моральних переконань, дотримання етичних стандартів і відповідальне виконання службових обов'язків [3, с. 28]. Водночас Л. В. Прудиус характеризує доброчесність як базовий принцип державної служби, що визначає засади етичної поведінки її представників [7, с. 67]. У цьому контексті особливого значення набуває запропоноване В. С. Бігуном розуміння доброчесності як принципу державної служби, етичної норми поведінки та стандарту здійснення службових повноважень [1, с. 29]. Поєднання зазначених складових демонструє поступове набуття доброчесністю юридичного змісту та її перетворення на самостійний об'єкт адміністративно-правового регулювання.

Важливе значення для розвитку відповідної концепції мають також наукові положення Н. Корчак, яка визначає доброчесність через чесність, стійкість моральних переконань і дотримання етичних принципів [8, с. 85]. На переконання дослідниці, у широкому розумінні доброчесність об'єднує морально-етичні та правові складові, включаючи принципи й стандарти поведінки, а у сфері державної служби встановлює своєрідні межі допустимої службової поведінки [8, с. 86]. Відтак доброчесність виконує не лише ціннісно-орієнтаційну, а й регулятивну функцію, визначаючи вимоги до належного здійснення публічних повноважень. При цьому її морально-етичний зміст не підміняє законодавчих приписів, а доповнює правове регулювання критеріями сумлінності, відповідальності та пріоритетності публічного інтересу.

Вагомий внесок у формування доктринальних засад доброчесності зробила М. І. Рудакевич, яка дослідила професійну етику державних службовців як важливий чинник належного функціонування публічного управління. Розглядаючи управлінську етику як різновид практичної філософії, дослідниця обґрунтувала концепцію «етичної інфраструктури» публічної служби, що охоплює професійну підготовку, етичну соціалізацію службовців, механізми контролю та відповідальності [9, с. 8, 28]. При цьому етика визначається як моральний критерій професіоналізму управлінських кадрів та оцінювання їхньої діяльності [9, с. 30]. Такий підхід дозволяє розглядати доброчесність не лише як індивідуальну характеристику посадової особи, а й як результат функціонування організаційних механізмів, спрямованих на формування належної службової поведінки.

Важливим аспектом відповідної концепції є взаємозв'язок професійної етики та демократизації публічного управління. М. І. Рудакевич наголошує, що демократичні перетворення передбачають не лише зміну політичних та управлінських практик, а й переосмислення світоглядних орієнтирів людини [9, с. 7]. У цьому контексті становлення доброчесності як принципу публічної служби відображає трансформацію відносин між державою та суспільством, за якої легітимність публічної влади дедалі тісніше пов'язується з дотриманням етичних стандартів, відповідальністю посадових осіб і суспільною довірою.

Важливе методологічне значення має співвідношення доброчесності з правовою ідеологією та ціннісними засадами здійснення публічної влади. Д. М. Бєлов і М. В. Бєлова розмежовують широке розуміння доброчесності як комплексної категорії, що об'єднує морально-етичні принципи, правові норми й філософські концепції, та вузьке, орієнтоване на практичне застосування відповідних вимог [10, с. 930]. На думку дослідників, доброчесність формує етичне підґрунтя правового регулювання та визначає ціннісні орієнтири діяльності державних органів [10, с. 928–929]. Відтак її забезпечення передбачає не лише встановлення юридичних обмежень, а й розвиток управлінської культури, заснованої на усвідомленні пріоритетності публічного інтересу та професійної відповідальності.

Безпосередній зв'язок доброчесності з публічним інтересом простежується у сучасній доктрині адміністративного права. У підручнику за загальною редакцією В. Галунька публічний інтерес характеризується через суспільно значущі цінності та потреби, забезпечення яких належить до компетенції публічної адміністрації [11, с. 24–25]. Водночас доброчесність та етична поведінка розглядаються серед принципів адміністративного права у взаємозв'язку із засадами належного врядування *(good governance*), зокрема відкритістю, прозорістю, підзвітністю, компетентністю та участю громадськості в ухваленні управлінських рішень [11, с. 71–82]. Це дозволяє визначати доброчесність як характеристику не лише поведінки окремого службовця, а й належної організації діяльності публічної адміністрації, спрямованої на реалізацію суспільно значущих інтересів.

Практичне значення такого підходу виявляється насамперед у запобіганні конфлікту інтересів. П. О. Кириленко розглядає публічний інтерес у політичному, економічному та етичному вимірах, наголошуючи на необхідності узгодження службової діяльності із суспільними потребами та моральними стандартами [6, с. 33]. Конфлікт інтересів у цьому контексті відображає суперечність між приватною заінтересованістю посадової особи та вимогою неупередженого здійснення публічних повноважень. Серед засобів запобігання його негативному впливу

виокремлюються розкриття інформації про відповідні обставини, усунення службовця від ухвалення окремих рішень та застосування організаційних обмежень доступу до інформації [6, с. 33]. Отже, доброчесність поступово набуває конкретного адміністративно-правового змісту, втілюючись у системі поведінкових стандартів, превентивних обмежень і процедур, покликаних забезпечити пріоритет публічного інтересу та неупередженість діяльності суб'єктів публічного управління.

Важливу роль у становленні сучасної концепції доброчесності у публічному управлінні України відіграли міжнародно-правові стандарти, які визначили основні напрями розвитку національного антикорупційного законодавства. Одним із базових міжнародних актів у цій сфері є Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року, ратифікована Україною у 2006 році [12]. Її положення заклали нормативні передумови переходу від переважно карального підходу до запобігання корупції до комплексної системи превентивних заходів. Зокрема, Конвенція передбачає запровадження стандартів поведінки публічних посадових осіб, механізмів запобігання конфлікту інтересів, декларування та забезпечення прозорості публічного управління. У сукупності ці інструменти сформували важливу правову основу для подальшого утвердження доброчесності як стандарту здійснення публічних повноважень.

Вагоме значення для розвитку європейських підходів до доброчесності мала Рекомендація Rec(2000)10 Комітету Міністрів Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців від 11 травня 2000 року [20]. Запропонований нею Модельний кодекс визначив основні орієнтири професійної етики публічної служби, зокрема неупередженість, відповідальність, сумлінність, прозорість, належне використання службових повноважень і запобігання конфлікту інтересів. Відповідні положення сприяли формуванню європейських стандартів службової поведінки та стали одним із нормативних орієнтирів удосконалення національного регулювання у сфері публічної служби.

Новий етап розвитку концепції доброчесності пов'язаний із прийняттям Рекомендації Ради Організації економічного співробітництва та розвитку щодо публічної доброчесності від 26 січня 2017 року (OECD/LEGAL/0435) [13]. У документі публічна доброчесність визначається через послідовне дотримання спільних етичних цінностей, принципів і норм, спрямованих на забезпечення пріоритету публічного інтересу над приватним. Принципове значення Рекомендації полягає в обґрунтуванні системного підходу, який виходить за межі формального дотримання антикорупційних заборон та охоплює три взаємопов'язані складові: формування цілісної інституційної системи доброчесності, розвиток відповідної організаційної культури та забезпечення підзвітності.

Така модель передбачає чіткий розподіл повноважень, стратегічне управління ризиками, професіоналізацію публічної служби, етичне лідерство, внутрішній контроль, прозорість і належні механізми відповідальності [13]. Її методологічна цінність полягає в розумінні доброчесності як системної характеристики публічного управління, забезпечення якої потребує узгодженого функціонування нормативних, інституційних та організаційних механізмів.

Особливе місце серед міжнародних механізмів забезпечення доброчесності належить Групі держав проти корупції (GRECO), створеній Радою Європи у 1999 році, членом якої Україна стала у 2006 році [14]. Діяльність GRECO спрямована на оцінювання дотримання антикорупційних стандартів, виявлення недоліків національного регулювання та розроблення рекомендацій щодо його вдосконалення. Важливою особливістю цього механізму є поєднання аналізу нормативного забезпечення з оцінюванням практичної діяльності публічних інституцій, зокрема у сферах професійної етики, запобігання конфлікту інтересів і контролю за поведінкою посадових осіб. Завдяки періодичному моніторингу виконання рекомендацій GRECO сприяє не лише формальному впровадженню міжнародних стандартів, а й підвищенню результативності їх застосування [14]. Відтак міжнародно-правовий вплив на формування концепції доброчесності в Україні виявляється у поступовому переході від нормативного закріплення окремих етичних та антикорупційних вимог до становлення комплексної системи їх адміністративно-правового забезпечення.

Формування національних правових засад доброчесності в Україні відбувалося поступово, охоплюючи кілька етапів розвитку антикорупційної політики та законодавства про публічну службу. Одним із перших нормативних документів, у якому доброчесність набула значення стратегічного орієнтира державної політики, стала Концепція подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності», схвалена Указом Президента України від 11 вересня 2006 р. № 742/2006 [15]. Хоча документ не містив юридичного визначення відповідного поняття, він передбачав удосконалення антикорупційних механізмів, реформування державної служби, судової системи та адміністративних процедур. Важливим здобутком цього етапу стало поступове усвідомлення необхідності доповнення каральних засобів протидії корупції превентивними й організаційними інструментами, спрямованими на забезпечення належного функціонування публічної влади.

Подальший розвиток відповідних правових засад пов’язаний із прийняттям Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI [16]. Його положення закріпили комплекс антикорупційних обмежень, вимоги фінансового контролю, прозорості

службової діяльності та окремі механізми запобігання конфлікту інтересів. Незважаючи на відсутність системного використання категорії доброчесності, передбачені Законом інструменти сформували нормативне підґрунтя її подальшого юридичного розвитку. Відтак становлення сучасної концепції доброчесності слід розглядати як результат послідовної еволюції національного антикорупційного законодавства, а не виключно реформ, започаткованих після 2014 року.

Визначальним етапом стало ухвалення Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII [17], який закріпив комплексну систему правових механізмів забезпечення належної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. До таких механізмів належать обмеження щодо використання службових повноважень, одержання подарунків, сумісництва, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а також вимоги професійної етики, політичної нейтральності, неупередженості та пріоритету публічних інтересів. Особливого значення набуло запровадження системи електронного декларування, фінансового контролю та інституційного забезпечення превентивної антикорупційної діяльності через Національне агентство з питань запобігання корупції. Таким чином, морально-етичні стандарти службової поведінки отримали конкретне нормативне вираження та механізми юридичного забезпечення.

Важливу роль у закріпленні доброчесності як самостійного правового принципу відіграв Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [18]. Відповідно до статті 4 цього Закону доброчесність визначається через спрямованість діяльності державного службовця на захист публічних інтересів і недопущення переважання приватного інтересу під час здійснення службових повноважень. Принципове значення такого законодавчого підходу полягає у формуванні позитивного стандарту службової діяльності, який не обмежується встановленням заборон або юридичної відповідальності, а передбачає свідому орієнтацію посадової особи на реалізацію публічного інтересу. Відповідна модель узгоджується із сучасними міжнародними підходами до публічної доброчесності (*public integrity*) та відображає поступовий перехід від суто антикорупційного регулювання до комплексного адміністративно-правового забезпечення доброчесності у системі публічного управління.

Процес юридизації доброчесності в Україні охоплює не лише законодавче закріплення відповідного принципу, а й конкретизацію його змісту на підзаконному та інституційному рівнях. Важливу роль у цьому відіграють нормативно-правові й методичні акти, що регламентують етичну поведінку публічних службовців, запобігання конфлікту інтересів, оцінювання корупційних ризиків і здійснення контрольних

процедур. Зокрема, Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування визначають вимоги до належного виконання службових обов'язків, неупередженості та недопущення використання службового становища у приватних інтересах [3, с. 27]. У сукупності із законодавчими приписами та діяльністю Національного агентства з питань запобігання корупції відповідні механізми формують нормативно-інституційну основу забезпечення доброчесності, розвиток якої триває під впливом правозастосовної практики та європейських стандартів.

Важливим напрямом доктринального осмислення доброчесності є її взаємозв'язок із професійною правосвідомістю та правовою культурою публічних службовців. Н. Корчак розглядає доброчесність як інструмент розвитку правосвідомості в умовах реформування державної служби, наголошуючи на необхідності поєднання правових, морально-етичних та освітніх засобів формування належної службової поведінки [8]. У цьому контексті особливого значення набуває діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції, яке поряд із превентивними та контрольними функціями здійснює інформаційно-просвітницьку роботу, сприяє професійному навчанню та поширенню моделей доброчесної поведінки [8, с. 85]. Такий підхід відображає поступовий розвиток превентивної моделі забезпечення доброчесності, орієнтованої не лише на виявлення порушень, а й на формування професійної культури відповідального здійснення публічних повноважень.

Подальший розвиток правового розуміння доброчесності пов'язаний із формуванням відповідних правовідносин і механізмів реалізації встановлених стандартів. В. С. Бігун, досліджуючи особливості правового режиму доброчесності, акцентує увагу на суб'єктному складі, об'єкті та змісті правовідносин, що виникають у процесі її забезпечення [19]. Зазначений підхід дозволяє розглядати доброчесність не лише як загальний етико-правовий принцип, а й як юридично значущу категорію, реалізація якої пов'язана з конкретними правами та обов'язками суб'єктів публічного управління. Зокрема, йдеться про дотримання встановлених обмежень, виконання обов'язків щодо декларування, повідомлення про конфлікт інтересів та застосування передбачених законом заходів його врегулювання.

Узагальнення відповідних доктринальних положень свідчить, що юридизація доброчесності передбачає поступове перетворення морально-етичних вимог на нормативно визначені стандарти службової поведінки. Водночас, як наголошують М. П. Зубашевський та співавтори, доброчесність зберігає не лише нормативну, а й аксіологічну функцію, виступаючи структуроутворюючим принципом діяльності публічної адміністрації [2, с. 426, 429]. Отже, юридичне закріплення доброчесності

не усуває її ціннісного змісту, а забезпечує взаємозв'язок між моральними орієнтирами публічної служби та конкретними правовими вимогами. Саме поєднання нормативної обов'язковості з вимогами сумлінності, неупередженості, відповідальності та пріоритету публічного інтересу визначає особливості доброчесності як адміністративно-правового явища.

Таким чином, становлення концепції доброчесності у публічному управлінні України відбувалося під впливом взаємопов'язаних доктринальних і нормативних чинників. Філософсько-етична традиція сформувала ціннісні засади належної поведінки, вітчизняна юридична доктрина сприяла визначенню її правової природи, міжнародні стандарти заклали підґрунтя системного та превентивного підходів, а розвиток національного законодавства забезпечив поступове нормативне закріплення відповідних вимог. Визначальним результатом цього процесу стало утвердження доброчесності як самостійного принципу державної служби та важливого стандарту функціонування публічної адміністрації.

Отже, доброчесність у сучасному публічному управлінні доцільно розглядати як комплексну морально-правову категорію, що поєднує ціннісні орієнтири здійснення публічної влади, юридично визначені стандарти службової поведінки та пріоритет публічного інтересу над приватним. Її зміст виходить за межі формального дотримання антикорупційних обмежень, охоплюючи вимоги чесності, неупередженості, прозорості, підзвітності та відповідальності.

Література:

1. Бігун В. С. Доброчесність як юридичний термін і сенс. Часопис Київського університету права. 2019. № 1. С. 25–29. URL: https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/184.

2. Зубашевський Н. П., Балик А. В., Замаш О. С., Букартик О. М., Ганич І. М. Адміністративно-правові засади реалізації принципу доброчесності в публічному управлінні. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2024. Вип. 43. URL: https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1679.

3. Бондар Н. А., Гетьман І. Ю. Доброчесність як принцип державної служби: концептуальний та правовий аналіз. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 91. Ч. 1. С. 26–30. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.3. URL: https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/343104.

4. Ківалов С. В. Принципи державної служби у новому Законі «Про державну службу». Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 68. С. 7–16. URL: https://www.apdp.in.ua/v68/01.pdf.

5. Приліпко М. О. Інститут доброчесності як умова встановлення верховенства права у правовій демократичній державі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2021. № 54. Т. 1. С. 89–92. DOI: https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.1.21. URL: https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc54/part_1/21.pdf.

6. Кириленко П. О. Доброчесність в публічному управлінні: від ідеалу до інструменту запобігання корупції. Ефективність державного управління. 2023. Вип. 1 (74/75). С. 31–35. DOI: https://doi.org/10.36930/507405. URL: https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/520.

7. Прудіус Л. В. Європейські стандарти доброчесної державної служби. Аспекти публічного управління. 2016. Т. 4. № 8 (34). С. 65–74. DOI: https://doi.org/10.15421/151642. URL: https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/288.

8. Корчак Н. Доброчесність як інструмент розвитку правосвідомості публічних службовців в умовах реформування державної служби. Аспекти публічного управління. 2023. Т. 11. № 4. С. 82–88. DOI: https://doi.org/10.15421/152356. URL: https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/1039.

9. Рудакевич М. І. Професійна етика державних службовців: теорія і практика формування в умовах демократизації державного управління : монографія. Тернопіль : Астон, 2007. 398 с. ISBN 978-966-308-211-0. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/13126.

10. Бєлов Д. М., Бєлова М. В. Доброчесність та правова ідеологія: питання співвідношення. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 1. С. 928–932. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.155. URL: https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/download/324091/314223.

11. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. 4-те вид. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с. ISBN 978-966-289-487-5. URL: https://rp.onmu.org.ua/handle/123456789/3635.

12. Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. : ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 р. № 251-V / Організація Об’єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

13. Recommendation of the Council on Public Integrity : OECD/LEGAL/0435, adopted on 26 January 2017 / Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0435.

14. Ukraine : evaluations / Group of States against Corruption (GRECO), Council of Europe. URL: https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/ukraine.

15. Про Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» : Указ Президента України від 11 вересня 2006 р. № 742/2006 / Президент України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742/2006.

16. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI (втратив чинність) / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17.

17. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18.

18. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19.

19. Бігун В. С. Доброчесність як правовий режим і правовідносини. Часопис Київського університету права. 2019. № 3. С. 20–24. DOI: https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2019.02. URL: https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/48.

20. Recommendation No. R (2000) 10 of the Committee of Ministers to Member States on Codes of Conduct for Public Officials : adopted by the Committee of Ministers on 11 May 2000 / Council of Europe. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e2e52